

Έρευνα των Ινστιτούτων
της ΓΣΕΒΕΕ (ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ)
& της ΓΣΕΕ (ΙΝΕ ΓΣΕΕ)

για τη συμμετοχή των ενηλίκων

στη διά βίου μάθηση

Μάιος 2018

Tο Ινστιτούτο Εργασίας της ΓΣΕΕ (ΙΝΕ ΓΣΕΕ) και το Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων της ΓΣΕΒΕΕ (ΙΜΕΓΣΕΒΕΕ) συνεργάστηκαν στο σχεδιασμό και την υλοποίηση πανελλαδικής έρευνας αναφορικά με τα κίνητρα και τα εμπόδια συμμετοχής των ενηλίκων στη διά βίου μάθηση. Ο σχεδιασμός της έρευνας ξεκίνησε το 2008 και έως σήμερα έχουν διεξαχθεί τρεις φάσεις για την αποτύπωση των ποσοστών συμμετοχής, αλλά και των κινήτρων και των εμποδίων που προωθούν ή δυσχεραίνουν αυτή τη συμμετοχή. Η πρώτη φάση της έρευνας υλοποιήθηκε μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση» με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικών πόρων, ενώ οι δύο επόμενες φάσεις διεξήχθησαν με τη χρηματοδότηση των δύο Ινστιτούτων με στόχο η έρευνα αυτή να αποτελέσει ένα αξιόπιστο βαρόμετρο της συμμετοχής στη διά βίου μάθηση διευκολύνοντας τη λήψη κατάλληλων αποφάσεων και την υιοθέτηση αποτελεσματικών πολιτικών.

Επιστημονικός υπεύθυνος της έρευνας είναι ο **Θανάσης Καραλής**, Καθηγητής Διά Βίου Μάθησης και Εκπαίδευσης Ενηλίκων του Πανεπιστημίου Πατρών. Το σχεδιασμό της δειγματοληψίας, τη συλλογή και την ανάλυση των ποσοτικών δεδομένων ανέλαβε η εταιρεία ερευνών κοινής γνώμης **MARC AE**. Στις τρεις φάσεις της έρευνας διερευνήθηκε η συμμετοχή των ενηλίκων στη διά βίου μάθηση κατά τα έτη 2011, 2013, 2015 και 2016.

Ταυτότητα της έρευνας

Τα βασικά στοιχεία των επιμέρους φάσεων της έρευνας έχουν ως ακολούθως:

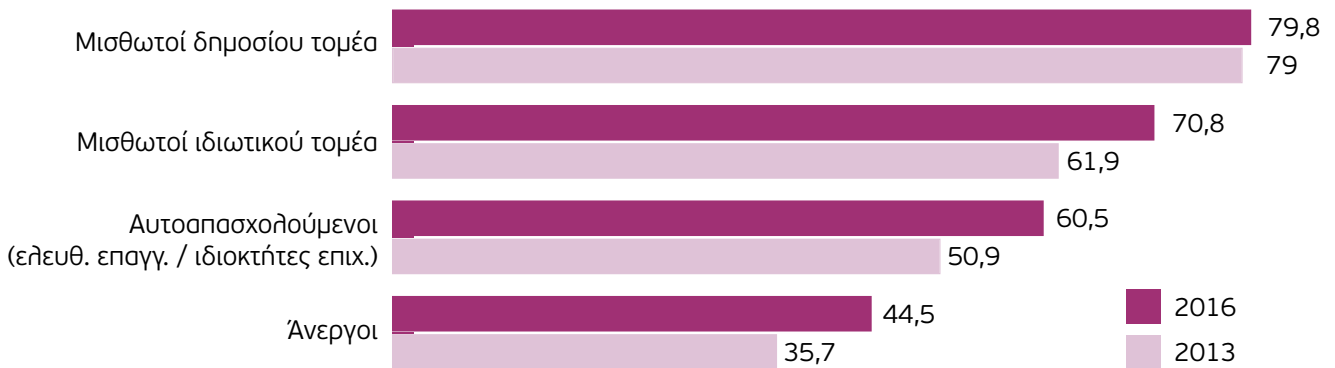
Εξεταζόμενος πληθυσμός:	Αντιπροσωπευτικό δείγμα μισθωτών του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, αυτοαπασχολούμενων και εργοδοτών, καθώς και ανέργων.
Μέγεθος δείγματος:	1200 άτομα (2011), 1210 άτομα (2013), 800 άτομα (2015 και 2016)
Χρονικά διαστήματα συλλογής στοιχείων:	18/1/2012 έως 2/2/2012, 6/3/2014 έως 3/4/2014, 10/1/2017 έως 18/1/2017.
Περιοχές διεξαγωγής:	Μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας (Λεκανοπέδιο Αττικής, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Ηράκλειο, Λάρισα).
Μέθοδος δειγματοληψίας:	Πολλυσταδιακή τυχαία δειγματοληψία με χρήση quota με βάση τη θέση στην απασχόληση, το φύλο και τη γεωγραφική κατανομή.
Μέθοδος συλλογής στοιχείων:	Τηλεφωνικές συνεντεύξεις βάσει του ερωτηματολογίου.

Σημειώνουμε ότι κατά την πρώτη φάση της έρευνας δεν συμπεριελήφθησαν στο δείγμα οι μισθωτοί του δημόσιου τομέα, ενώ στις επόμενες φάσεις της έρευνας το δείγμα της έρευνας διευρύνθηκε και ουσιαστικά περιλαμβάνει τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό. Για το λόγο αυτό έγινε περαιτέρω επεξεργασία των δεδομένων της πρώτης φάσης ώστε να είναι εφικτή η διεξαγωγή συγκρίσεων μεταξύ των διαφόρων φάσεων της έρευνας.

Βασικά ευρήματα της έρευνας.

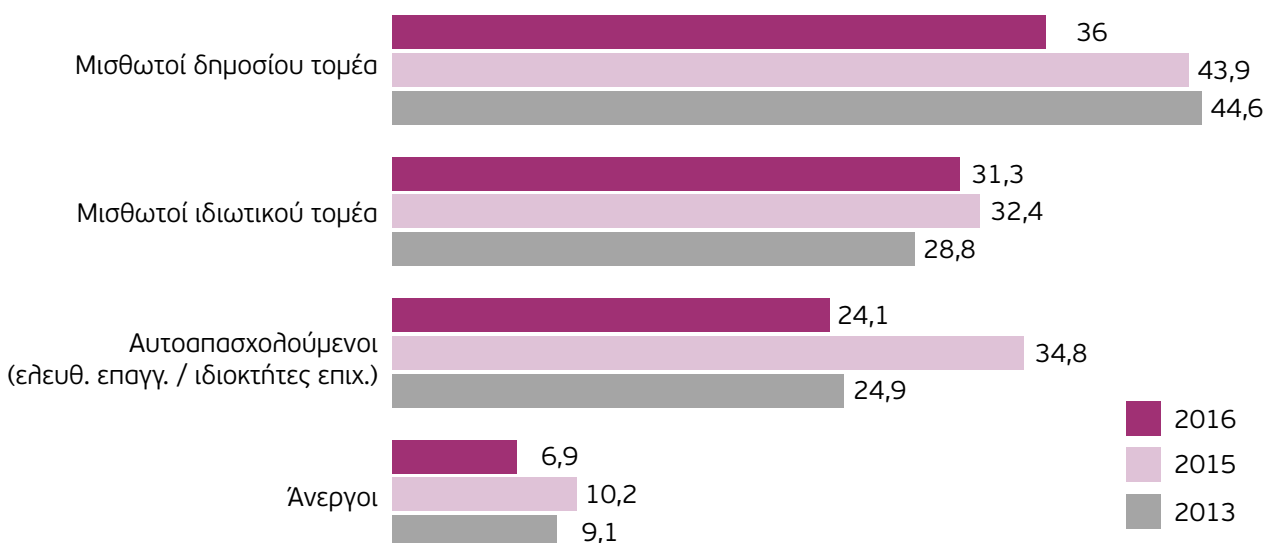
- Η συμμετοχή στη διά βίου εκπαίδευση

Όπως προέκυψε από τα δεδομένα της έρευνας, ποσοστό 61,3% δηλώνει ότι έχει συμμετάσχει έστω μια φορά κατά το παρελθόν σε τέτοιου τύπου εκπαιδευτική δραστηριότητα. Αναλύοντας τα στοιχεία για τη συμμετοχή ως προς την επαγγελματική ιδιότητα, παρατηρούμε ότι οι εντός της αγοράς εργασίας πολίτες συμμετέχουν σε μεγαλύτερο βαθμό σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης.

Διάγραμμα 1: Διαχρονική συμμετοχή σε εκπαιδευτικό πρόγραμμα - ανάλυση ως προς την επαγγελματική ιδιότητα (2013-2016)

Αναφορικά με τα ποσοστά που αφορούν τη συμμετοχή κατά την διάρκεια των ετών 2015 και 2016, ποσοστό 27,9% δηλώνει ότι έχει συμμετάσχει έστω σε ένα σεμινάριο/εκπαιδευτικό πρόγραμμα/ εκπαιδευτική δραστηριότητα που αφορούσε το επάγγελμα κατά τη διάρκεια του 2015, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για το έτος 2016 είναι 22,7%. Σημειώνουμε ότι το ποσοστό συμμετοχής κατά το έτος 2013 ήταν 24,0% και για το 2011 υπολογίζεται προσεγγιστικά σε 18,3%, μετά την αναγωγή των ποσοστών προκειμένου να συμπεριληφθούν στις συγκρίσεις και οι μισθωτοί του δημόσιου τομέα. Η εξέλιξη της συμμετοχής σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης κατά την περίοδο 2011-2016 παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 2

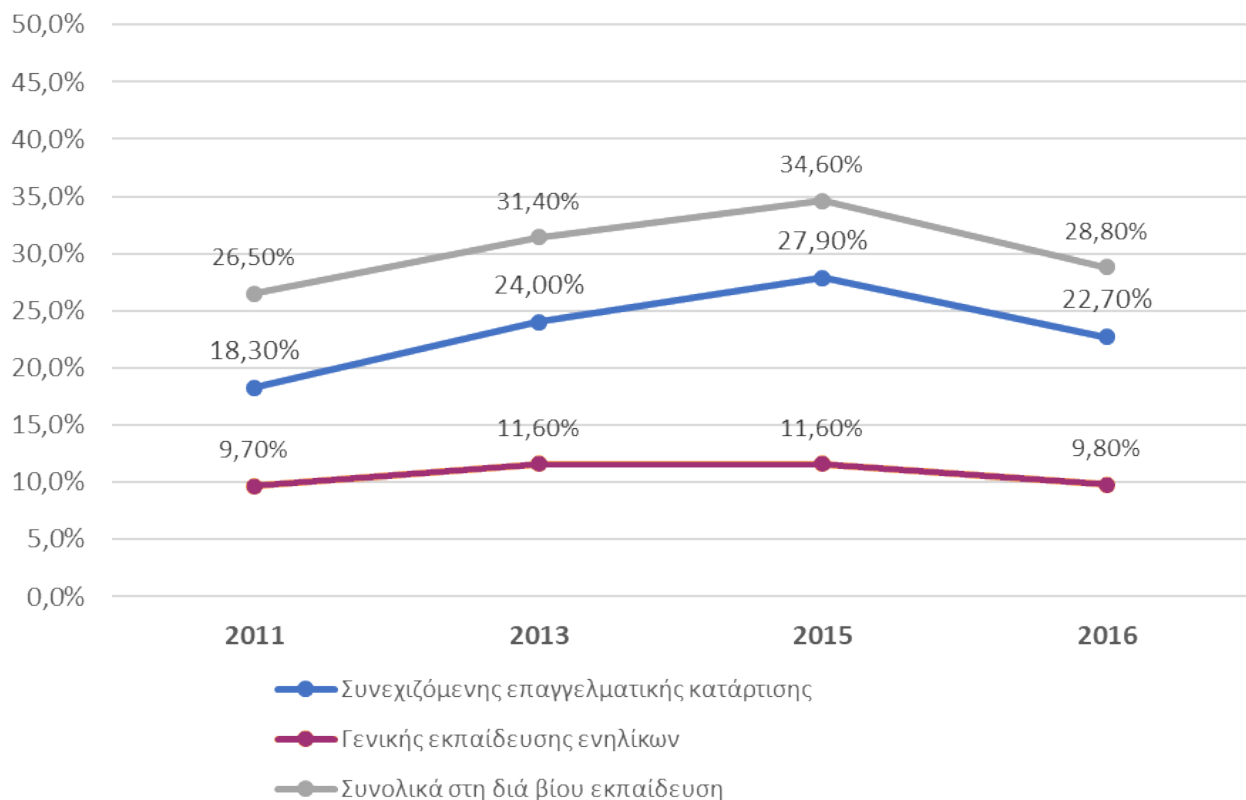

Διάγραμμα 2: Συμμετοχή σε εκπαιδευτικό πρόγραμμα κατά τα έτη 2013, 2015, 2016 - ανάλυση ως προς την επαγγελματική ιδιότητα

Όσον αφορά τη συμμετοχή στη γενική εκπαίδευση ενηλίκων, ποσοστό 11,6% δηλώνει ότι συμμετείχε κατά τη διάρκεια του 2015 σε σεμινάριο / εκπαιδευτικό πρόγραμμα / εκπαιδευτική δραστηριότητα γενικής μόρφωσης/παιδείας, ενώ κατά τη διάρκεια του 2016 το αντίστοιχο ποσοστό είναι 9,8%. Για τα έτη 2013 και 2011 τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 11,6% και 9,7%.

Περαιτέρω ανάλυση των δεδομένων έδειξε ότι το ποσοστό των συμμετεχόντων και στους δύο τύπους προγραμμάτων (συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης και γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων) ανέρχεται σε 4,9% για το 2015 και 3,7 για το 2016. Επομένως, αν αναφερθούμε σε συμμετέχοντες και όχι σε συμμετοχές, το ποσοστό του δείγματος που συμμετείχε σε δραστηριότητες διά βίου εκπαίδευσης ανέρχεται σε 34,6% για το έτος 2015 και 28,8% για το έτος 2016 (σημειώνουμε ότι για τα έτη 2013 και 2011 τα αντίστοιχα ποσοστά ήταν 31,4% και 26,5%).

Στο Διάγραμμα 3 παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη των ποσοστών συμμετοχής. Με βάση τα ευρήματα των διαδοχικών φάσεων της έρευνας προκύπτει ότι υπάρχει μια σαφής αυξητική τάση της συμμετοχής μεταξύ των ετών 2011 και 2013 η οποία συνεχίζεται και το 2015. Συγκεκριμένα μεταξύ των ετών 2011 και 2013 η αύξηση είναι της τάξης των πέντε ποσοστιαίων μονάδων, ενώ μεταξύ των ετών 2013 και 2015 η αύξηση είναι περίπου 3 ποσοστιαίες μονάδες. Συνολικά, την περίοδο 2011-2015 η συμμετοχή **αυξάνεται κατά 8,1%. Ωστόσο, το έτος 2016 σημειώνεται μια εξαιρετικά σημαντική μείωση των ποσοστών συμμετοχής που αγγίζει περίπου τις 6 ποσοστιαίες μονάδες, με αποτέλεσμα τα ποσοστά συμμετοχής να επανέρχονται στα επίπεδα του 2011.**

Διάγραμμα 3: Διαχρονική εξέλιξη της συμμετοχής των ενηλίκων στη διά βίου εκπαίδευση (2011-2016)

Σε διαχρονική βάση το ποσοστό συμμετοχής προσομοιάζει σε εκκρεμές το οποίο φαίνεται να κινείται στην περιοχή μεταξύ των 30 και 35 ποσοστιαίων μονάδων όταν σημειώνεται αύξηση του αριθμού των προγραμμάτων από ευρωπαϊκούς πόρους και «επανέρχεται» στην περιοχή μεταξύ των 20 και 25 ποσοστιαίων μονάδων όταν ο όγκος των επιδοτούμενων προγραμμάτων είναι σε ύφεση. Όπως προκύπτει από τα δεδομένα των τριών φάσεων της έρευνας ως «κατώφλιο συμμετοχής» κατά την περίοδο αυτή μπορεί να θεωρηθεί ένα ποσοστό που κινείται στην περιοχή του 25%. Είναι χαρακτηριστικό ότι όταν αναλύσουμε τη συμμετοχή ως προς τα προγράμματα που σχετίζονται με το επάγγελμα και τα προγράμματα που αφορούν τη γενική παιδεία, παρατηρείται σχεδόν ο ίδιος βαθμός αυξομείωσης (για παράδειγμα, το έτος 2016 η μείωση και στους δύο τύπους προγραμμάτων είναι περίπου 15%), η συμμετοχή δηλαδή στους δύο τύπους προγραμμάτων παρουσιάζει παρόμοιες τάσεις μέσα στην εξεταζόμενη περίοδο. Συνοπτικά μπορούμε να διατυπώσουμε το συμπέρασμα ότι σε ετήσια βάση ένας στους τέσσερις πολίτες συμμετέχει τουλάχιστον σε ένα πρόγραμμα διά βίου εκπαίδευσης, ενώ έξι στους δέκα πολίτες έχουν συμμετάσχει τουλάχιστον μια φορά στη ζωή τους σε πρόγραμμα.

- **Αυξημένο ενδιαφέρον συμμετοχής**

Στην ερώτηση που αφορούσε στην επιθυμία συμμετοχής κατά το επόμενο έτος σε πρόγραμμα που να αφορά το επάγγελμα, ποσοστό 75,7% τοποθετείται θετικά έναντι 72,2% για το έτος 2013 και 68,1% για το έτος 2011. Είναι αξιοσημείωτο ότι, όπως και στις προηγούμενες δύο φάσεις της έρευνας, η απόσταση μεταξύ της επιθυμίας συμμετοχής σε εκπαιδευτικό πρόγραμμα που αφορά το επάγγελμα (75,7%) και της συμμετοχής που καταγράφεται για τα έτη 2015 και 2016 (27,9% και 22,7%, αντίστοιχα) εξακολουθεί να παραμένει πολύ μεγάλη, κάτι που καθιστά την αποτύπωση των κινήτρων, και κυρίως των εμποδίων στη συμμετοχή, ζήτημα κομβικής σημασίας για τη διερεύνηση των τρόπων διεύρυνσης της πρόσβασης των πολιτών σε εκπαιδευτικά προγράμματα.

- **Κίνητρα συμμετοχής**

Στην έρευνα καταγράφεται μία πλειάδα κινήτρων συμμετοχής σε σεμινάρια σχετικά με την επαγγελματική δραστηριότητα τα οποία συνδυάζονται και συνθέτουν ποικιλοτρόπως τους λόγους συμμετοχής. Τα κίνητρα αυτά σχετίζονται τόσο με τις γενικότερες αντιλήψεις και στάσεις για τη συνεχιζόμενη εκπαίδευση (π.χ. «γιατί η εκπαίδευση πρέπει να διαρκεί σε όλη μας την ζωή»), όσο και για την κάλυψη συγκεκριμένων αναγκών και προσωπικών επιδιώξεων (π.χ. «για να αυξήσω τα τυπικά μου προσόντα»). Η επιλογή των παραγόντων που διερευνήθηκαν βασίζεται στη σχετική διεθνή βιβλιογραφία (τυπολογία Houle, κλίμακα EPS – Educational Participation Scale κατά Boshier, κατηγορίες κινήτρων κατά Morstain-Smart)

Οι λόγοι που αναφέρθηκαν με υψηλή συχνότητα ως σοβαρά κίνητρα συμμετοχής είναι οι εξής: Γιατί μου αρέσει να μαθαίνω καινούργια πράγματα, για να είμαι περισσότερο αποδοτικός στην εργασία μου, γιατί η εκπαίδευση πρέπει να διαρκεί σε όλη μας τη ζωή, για να αυξήσω τα τυπικά μου προσόντα, για να αυξήσω τις οικονομικές μου απολαβές, για να διατηρήσω τη θέση εργασίας μου ή για να βρω εργασία/καλύτερη εργασία. Ως λιγότερο ισχυρά κίνητρα συμμετοχής εμφανίζονται να είναι η αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου γενικά και η φυγή από τα προσωπικά/οικογενειακά προβλήματα.

Πίνακας 1: Κίνητρα / λόγοι συμμετοχής

	2011	2013	2016
Γιατί μου αρέσει να μαθαίνω καινούργια πράγματα	90,0*	89,9	92,4
Για να είμαι περισσότερο αποδοτικός/η στην εργασία μου	86,4	88,9	90,5
Γιατί η εκπαίδευση πρέπει να διαρκεί σε όλη μας τη ζωή	85,1	85,5	89,0
Για να αυξήσω τα τυπικά μου προσόντα	79,2	81,1	84,1
Για να αυξήσω τις οικονομικές μου απολαβές	76,3	79,3	75,4
Για να διατηρήσω τη θέση εργασίας μου	71,8	77,3	74,6
Για να βρω μια καλύτερη εργασία	63,9	64,7	62,1
Για να αποκτήσω το πιστοποιητικό / βεβαίωση συμμετοχής	58,0	62,4	61,9
Για να είμαι πιο ολοκληρωμένος πολίτης	57,7	66,6	68,9
Για να συναντήσω καινούργιους ανθρώπους και να βελτιώσω το κοινωνικό μου δίκτυο	56,1	54,4	62,5
Γιατί έτσι δίνω ένα καλό παράδειγμα στα παιδιά μου	52,6	68,9	---
Γιατί στο παρελθόν δεν μπόρεσα να σπουδάσω όσο και όσα ήθελα	50,9	53,8	---
Για να αξιοποιήσω τον ελεύθερο χρόνο μου	37,3	43,9	---
Για να ξεφύγω από τα προβλήματα της προσωπικής / οικογενειακής ζωής	21,9	26,5	---

* Ποσοστό %

Πίνακας 2: Κίνητρα / λόγοι συμμετοχής (μία επιλογή)

ΛΟΓΟΙ	2011	2013	2016
Για να είμαι περισσότερο αποδοτικός/η στην εργασία μου	24,3*	20,3	25,9
Για να διατηρήσω τη θέση εργασίας μου	19,3	16,8	9,7
Γιατί μου αρέσει να μαθαίνω καινούργια πράγματα	17,2	15,2	21,5
Για να αυξήσω τις οικονομικές μου απολαβές	16,9	18,5	17,0
Για να βρω μια καλύτερη εργασία	6,2	7,9	5,2
Γιατί η εκπαίδευση πρέπει να διαρκεί σε όλη μας τη ζωή	5,7	7,7	10,3
Για να αυξήσω τα τυπικά μου προσόντα	3,1	2,6	4,9
Για να συναντήσω καινούργιους ανθρώπους και να βελτιώσω το κοινωνικό μου δίκτυο	2	2,1	2,8
Γιατί έτσι δίνω ένα καλό παράδειγμα στα παιδιά μου	1,2	2,3	---
Γιατί στο παρελθόν δεν μπόρεσα να σπουδάσω όσο και όσα ήθελα	1	1,3	---
Για να είμαι πιο ολοκληρωμένος πολίτης	1	1,8	1,5
Για να αποκτήσω το πιστοποιητικό / βεβαίωση συμμετοχής	0,8	0,9	1,2
Για να αξιοποιήσω τον ελεύθερο χρόνο μου	0,5	0,8	---
Για να ξεφύγω από τα προβλήματα της προσωπικής / οικογενειακής ζωής	0,3	0,5	---
Άλλο	0,2	0,6	---
ΔΑ	0,3	0,7	---

* Ποσοστό %

- Εμπόδια συμμετοχής

Όπως και στην περίπτωση της διερεύνησης των κινήτρων, στην έρευνα καταγράφεται μία πλειάδα εμποδίων συμμετοχής σε σεμινάρια σχετικά με την επαγγελματική δραστηριότητα, που βασίζονται σε τυπολογίες της διεθνούς βιβλιογραφίας (τυπολογίες Cross και Rubenson-Desjardins). Αναμφισβήτητα, το κόστος συμμετοχής προκύπτει πως είναι το κυρίαρχο εμπόδιο. Εκτός από το κόστος, στην ομάδα των συνηθέστερων και σημαντικότερων εμποδίων καταγράφονται η έλλειψη πληροφόρησης/ελλιπούς ενημέρωσης, η έλλειψη χρόνου λόγω επαγγελματικών ή άλλων υποχρεώσεων, αλλά και λόγοι που σχετίζονται με την οργάνωση των σεμιναρίων όπως οι ημέρες και ώρες υλοποίησης, η ποιότητα των σεμιναρίων, ο τόπος διεξαγωγής καθώς και η μεγάλη διάρκειά τους.

Πίνακας 3: Εμπόδια για συμμετοχή

	2011	2013	2016
Κόστος συμμετοχής	81,4*	82,9	83,4
Έλλειψη πληροφόρησης και ενημέρωσης για τα σεμινάρια που γίνονται	68,2	70,6	66,8
Τα σεμινάρια πραγματοποιούνται σε ημέρες και ώρες που δεν μπορώ να παρακολουθήσω	56,5	62,4	63,3
Έλλειψη χρόνου λόγω εργασιακών υποχρεώσεων	48,0	57,5	57,9
Η ποιότητα και η οργάνωση των σεμιναρίων δεν είναι στα επιθυμητά επίπεδα	47,4	54,2	59,0
Μεγάλη διάρκεια σεμιναρίων	44,7	48,1	43,1
Δυσκολία μετακίνησης προς τον τόπο που γίνεται το σεμινάριο	42,0	45,0	47,1
Δεν δίνεται βεβαίωση / πιστοποιητικό παρακολούθησης	29,7	34,2	32,2
Έλλειψη χρόνου λόγω άλλων ασχολιών	29,2	31,7	30,9
Έλλειψη χρόνου λόγω φροντίδας παιδιών	28,3	41,8	46,2
Μπορώ να μάθω και με άλλους τρόπους αυτά που θα μάθαινα σε ένα σεμινάριο	26,5	29,7	---
Δεν θεωρείται ιδιαίτερο προσόν στο εργασιακό μου περιβάλλον	26,1	30,6	---
Η παρακολούθηση σεμιναρίων δεν παίζει κανέναν ρόλο στη βελτίωση της θέσης εργασίας μου	21,4	23,0	---
Ο τρόπος επιλογής, δεν νομίζω ότι έχω πιθανότητες να επιλεγώ	19,9	26,9	---
Δεν έχω τα τυπικά προσόντα που απαιτούνται για την παρακολούθηση	15,5	21,4	---
Έλλειψη χρόνου λόγω φροντίδας άλλου συγγενικού προσώπου	15,3	19,9	---
Δεν έχω τα ουσιαστικά προσόντα που απαιτούνται για την παρακολούθηση	15,2	20,2	---
Αρκετά έχω μάθει έως τώρα	10,9	14,2	---
Με εμποδίζουν προβλήματα υγείας	9,5	12,5	---
Δεν μου αρέσει να παρακολουθώ σεμινάρια μου θυμίζουν το σχολείο	6,7	8,9	---
Είμαι πολύ μεγάλος/η πλέον για να μάθω	6,7	7,3	---
Αρνητική τοποθέτηση της οικογένειας ή των φίλων μου	4,0	5,7	---

* Ποσοστό %

Πίνακας 4: Εμπόδια για συμμετοχή (μία επιλογή)

	2011	2013	2016
Κόστος συμμετοχής	46,9*	44,1	38,1
Έλλειψη χρόνου λόγω εργασιακών υποχρεώσεων	11,9	12,9	16,1
Έλλειψη χρόνου λόγω φροντίδας παιδιών	8,5	12,1	13,5
Έλλειψη πληροφόρησης και ενημέρωσης για τα σεμινάρια που γίνονται	5,9	5,3	6,5
Δυσκολία μετακίνησης προς τον τόπο που γίνεται το σεμινάριο	4,9	3,1	5,1
Η ποιότητα και η οργάνωση των σεμιναρίων δεν είναι στα επιθυμητά επίπεδα	3,3	2,6	11,1
Τα σεμινάρια πραγματοποιούνται σε ημέρες και ώρες που δεν μπορώ να παρακολουθήσω	3,2	3,5	4,6
Μεγάλη διάρκεια σεμιναρίων	2,1	2,6	1,9
Έλλειψη χρόνου λόγω φροντίδας άλλου συγγενικού προσώπου	2,0	0,9	---
Έλλειψη χρόνου λόγω άλλων ασχολιών	1,9	1,2	1,9
Με εμποδίζουν προβλήματα υγείας	1,8	1,9	---
Μπορώ να μάθω και με άλλους τρόπους αυτά που θα μάθαινα σε ένα σεμινάριο	1,2	1,3	---
Είμαι πολύ μεγάλος/η πλέον για να μάθω	1,0	0,9	---
Η παρακολούθηση σεμιναρίων δεν παίζει κανέναν ρόλο στη βελτίωση της θέσης εργασίας μου	0,8	1,1	---
Δεν δίνεται βεβαίωση / πιστοποιητικό παρακολούθησης	0,8	0,9	1,3
Αρκετά έχω μάθει έως τώρα	0,5	0,3	---
Ο τρόπος επιλογής, δεν νομίζω ότι έχω πιθανότητες να επιλεγώ	0,4	1,2	---
Δεν θεωρείται ιδιαίτερο προσόν στο εργασιακό μου περιβάλλον	0,4	1,0	---
Δεν έχω τα τυπικά προσόντα που απαιτούνται για την παρακολούθηση	0,3	0,4	---
Δεν μου αρέσει να παρακολουθώ σεμινάρια μου θυμίζουν το σχολείο	0,3	0,3	---
Αρνητική τοποθέτηση της οικογένειας ή των φίλων μου	---	0,1	---
Δεν έχω τα ουσιαστικά προσόντα που απαιτούνται για την παρακολούθηση	---	0,1	---

* Ποσοστό %

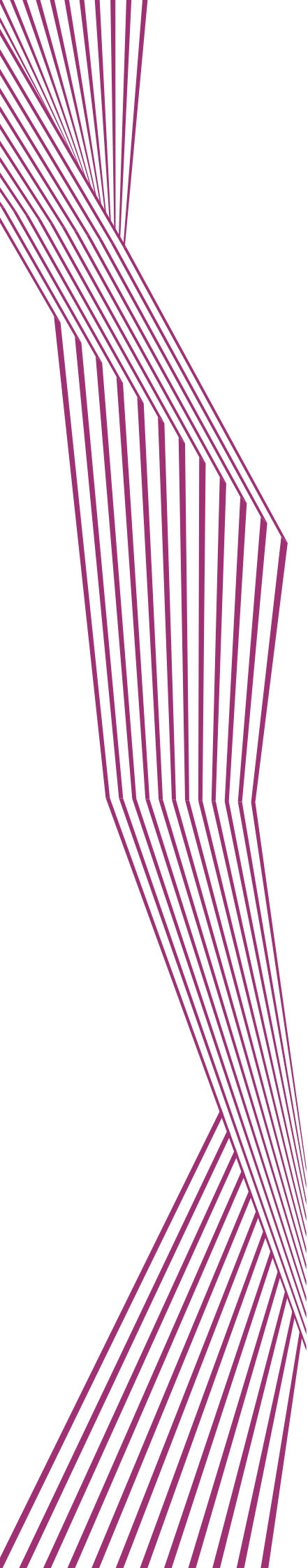
- Οι ανισότητες κατά τη συμμετοχή

Ένα βασικό πεδίο έρευνας στις πολιτικές διά βίου μάθησης είναι εκείνο της εσωτερικής διάρθρωσης της συμμετοχής και της αποτύπωσης των χαρακτηριστικών των συμμετεχόντων. Με άλλους όρους, το βασικό ερώτημα αυτής της περιοχής έρευνας είναι το κατά πόσον η διά βίου μάθηση αφορά όλους τους πολίτες ή επιλεκτικά ορισμένες κοινωνικές ομάδες, καθώς επίσης και ο βαθμός στον οποίο οι πολιτικές διά βίου μάθησης επιτυγχάνουν να αμβλύνουν τις ανισότητες που εισάγονται με βάση τη συμμετοχή στην τυπική εκπαίδευση ή άλλα χαρακτηριστικά όπως το εισόδημα ή η εργασιακή κατάσταση. Προκειμένου να αποτυπώσουμε ενδεχόμενες ανισοτικές σχέσεις επιλέξαμε τη διερεύνηση ως προς τα εξής χαρακτηριστικά: (α) φύλο, (β) εισόδημα (γ) θέση/ κατάσταση στην απασχόληση, και (δ) επίπεδο τυπικής εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, υπολογίσαμε αντίστοιχα τις αναλογίες, [άνδρες/γυναίκες], [επαρκές/ανεπαρκές εισόδημα], [δημόσιοι υπάλληλοι/μισθωτοί ιδιωτικού τομέα], [δημόσιοι υπάλληλοι/άνεργοι], [μισθωτοί ιδιωτικού τομέα/αυτοαπασχολούμενοι], [μισθωτοί ιδιωτικού τομέα/άνεργοι], [αυτοαπασχολούμενοι άνεργοι], [τριτοβάθμια/πρωτοβάθμια] και [τριτοβάθμια/δευτεροβάθμια], με βάση τα ποσοστά συμμετοχής σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης

Πίνακας 5: Εμπόδια για συμμετοχή (μία επιλογή)

	2011	2013	2015	2016
Φύλο (άνδρας/γυναίκα)	1.23	0.99	1.12	1.16
Εισόδημα (επαρκές/ανεπαρκές)	1.84	1.50	1.78	3.04
Θέση απασχόλησης				
Δημόσιοι υπάλληλοι/μισθωτοί ιδιωτικού τομέα	---	1.55	1.35	1.15
Δημόσιοι υπάλληλοι/αυτοαπασχολούμενοι	---	1.80	1.26	1.49
Δημόσιοι υπάλληλοι/άνεργοι	----	4.90	4.30	5.21
Μισθωτοί ιδιωτικού τομέα/αυτοαπασχολούμενοι	1.45	1.16	0.93	1.30
Μισθωτοί ιδιωτικού τομέα/άνεργοι	2.67	3.16	3.18	4.53
Αυτοαπασχολούμενοι/άνεργοι	1.85	2.74	3.41	3.49
Εκπαίδευση				
Τριτοβάθμια/πρωτοβάθμια	2.73	7.93	---	---
Τριτοβάθμια/δευτεροβάθμια	1.71	2.76	2.57	3.24

Όπως προκύπτει με βάση τα διαχρονικά ευρήματα της έρευνας, η διά βίου εκπαίδευση λειτουργεί ως ενισχυτής των υφισταμένων ανισοτήτων, κυρίως ως προς τις παραμέτρους του διαθέσιμου εισοδήματος, του εκπαιδευτικού επιπέδου και της θέσης στην απασχόληση. Ζητούμενο εξακολουθεί να παραμένει η καλύτερη στόχευση των εφαρμοζόμενων πολιτικών, προκειμένου να καλυφθούν εκείνες οι κοινωνικές ομάδες για τις οποίες με βάση τα δεδομένα της έρευνας διαπιστώνεται υστέρηση κατά τη συμμετοχή (διαθέσιμο εισόδημα, χαμηλά εκπαιδευτικά επίπεδα, άνεργοι). Ειδικά στις τρέχουσες κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες θεωρούμε αναγκαίο να υπογραμμίσουμε ότι με βάση τα δεδομένα της έρευνας φαίνεται μια διαμορφώνεται μια σταθερή εικόνα όπου οι εκτός της αγοράς εργασίας (outsiders) έχουν σημαντικά λιγότερες ευκαιρίες συμμετοχής στη διά βίου εκπαίδευση σε σχέση με όσους εργάζονται (insiders). Αυτό θεωρούμε ότι έχει ως αποτέλεσμα να είναι ακόμη πιο δυσβάκτακτες οι συνέπειες της ανεργίας, καθώς η αποστέρηση του δικαιώματος στην εργασία συνοδεύεται από την αποστέρηση του δικαιώματος στην εκπαίδευση και την αναβάθμιση των προσόντων.

**Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση**
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

